

МОЖЛИВОСТІ ЕФЕКТИВНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ МЕДІАОСВІТИ В СУЧАСНИЙ ОСВІТНІЙ ПРОСТІР ВИЩОЇ ШКОЛИ (НА ПРИКЛАДІ ДИСТАНЦІЙНОГО ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ)

POSSIBILITIES OF EFFECTIVE INTEGRATION OF MEDIA EDUCATION INTO THE MODERN EDUCATION SYSTEM OF HIGHER SCHOOL (ON THE EXAMPLE OF DISTANCE LEARNING FOREIGN LANGUAGES)

Стаття присвячена актуальній проблемі сучасного освітнього простору: можливостям ефективного провадження медіаосвіти як невід'ємного чинника конструктивізму й інноваційності в її тенденціях до змін. Натепер медіапростір визнано природним середовищем життя людини, отже, перед освітянами постає завдання успішного використання його можливостей у навчальному процесі. Проте впровадження медіаосвіти в Україні перебуває на етапі свого становлення і розвитку, тому постає багато проблемних питань стосовно якості медіаосвіти та практичного досвіду щодо можливостей ефективної її інтеграції в освіту. Характерною ознакою медіаосвіти визначено використання різнопланових медіатекстів відповідно до етапів навчального процесу, а ефективність і якість медіаосвіти визначаються правильним добром і адаптацією медіатекстів під освітні потреби. У статті зазначено увагу на тому, що робота з будь-яким медіатекстом складається із трьох основних етапів: підготовча робота (уведення в ситуацію), безпосередня робота з медіатекстом, післятекстова робота (вихід на непередбачене мовлення). Кінцевим результатом ефективно впроваджені медіаосвіти є медіаграмотність, що, за результатами нашого дослідження, передбачає не лише навички роботи з медіатекстом (його розуміння й виокремлення необхідної порції інформації), а також можливість створення власних медіатекстів для різних цілей і аудиторій, за допомогою відповідних форм, правил і прийомів. На основі методу теоретичного аналізу й узагальнення методичної літератури серед наявних медіаосвітніх технологій було виокремлено низку таких, які орієнтовані на різні види робіт із медіатекстами та слугують прикладом інтеграції медіаосвіти в сучасному освітньому просторі, отже, можуть бути ефективно апробованими під час навчання іноземних мов. До перспектив подальшого розвитку відносимо активне розроблення, апробацію та систематизацію медіаосвітніх технологій у вищій школі.

Ключові слова: медіаосвіта, медіапростір, медіаграмотність, медіатекст, вивчення іноземних мов, вища освіта.

The article is devoted to one of the main problems of modern education: the possibilities of effective media education implementation as an integral factor of constructivism and innovation in its key tendencies to change. Today, the media space is recognized as a natural environment for human life, so educators face the task of successful usage its potential in the educational process. However, the introduction of media education in Ukraine is at the stage of its formation and development, so there are many problematic issues regarding the quality of media education and practical experience regarding the possibilities of its effective integration into education. A characteristic feature of media education is the use of various media texts in accordance with the stages of the educational process, and the effectiveness and quality of media education is determined by the correct selection and adaptation of media texts to educational needs. The article emphasizes that work with any media text consists of three main stages: preparatory work (introduction to the situation), direct work with media text, post-text work (unprepared speech). The end result of effectively implemented media education is media literacy, which, according to our research, involves not only skills in working with media text (understanding and extracting the necessary amount of information), but also the ability to create your own media texts for different purposes and audiences using appropriate forms, rules and methods. Based on the method of theoretical analysis and generalization of methodological literature among the existing media educational technologies there has been identified a number of those focusing on different types of work with media texts and serve as an example of integration of media education in modern education. Prospects for further development include active development, testing and systematization of media educational technologies in higher education.

Key words: media education, media space, media literacy, media text, foreign languages learning, high education.

УДК 378.147
DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2021/39.12>

Осаульчик О.Б.,
канд. пед. наук,
доцент кафедри іноземної філології
та перекладу
Вінницького торговельно-економічного
інституту
Київського національного торговельно-
економічного університету

Постановка проблеми в загальному вигляді.

Події останніх років, пов'язані з коронавірусною хворобою, пришвидшили незворотний процес інформатизації та діджиталізації освіти. Вимога дистанційного навчання сприяла пошуку новітніх форм і методів у навчальному процесі, орієнтованих на технічні засоби навчання. Закономірним наслідком таких тенденцій стало розуміння доцільності та нагальності розвитку медіаосвіти. Нині медіапростір є природним середовищем життя в суспільстві, тоді як медіапродукція є без-

заперечним важелем прогресу в умовах жорсткої конкуренції. Інформаційна епоха надала доступ до величезних потоків інформації, змінюючи освітні пріоритети: передача готових знань не є більше актуальною, натомість функція викладача зводиться до навчання студента тому, як працювати з великими об'ємами інформації, як аналізувати й виокремлювати необхідні знання [5, с. 39].

Отже, медіапростір стає перспективною платформою для інноваційних змін в освіті. За таких умов постає проблемне питання медіаграмотності,

адже продуктивне використання медіапродукції вимагає відповідної бази вмій та навичок, передусім викладача. На думку Н. Приходькіної, уникнути дефіциту медіаграмотності допоможе медіаосвіта, запроваджена на загальноукраїнському рівні [6, с. 42]. На жаль, нині впровадження медіаосвіти в Україні перебуває на початковому етапі, потребує подальших розробок і досліджень з метою ефективної імплементації в системі вищої освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

У дослідження проблематики медіаосвіти вагомий внесок зробили як зарубіжні, так і вітчизняні науковці, серед яких О. Волошенюк, С. Гаріна, В. Іванов, Л. Кульчицька, О. Мальцева, Н. Приходькіна, Т. Добросклонська, С. Іць, А. Parola, M. Ranieri, K. Worsnop та інші.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Оскільки впровадження медіаосвіти в Україні перебуває на етапі свого становлення і розвитку, є багато питань стосовно якості медіаосвіти та практичного досвіду щодо можливостей ефективної її інтеграції в освіту сьогодення.

Мета статті полягає в розкритті можливостей ефективної інтеграції медіаосвіти в сучасній вищій школи на прикладі дистанційного викладання іноземних мов.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні ми не уявляємо наше життя без медіа, медіапростір є дотичним до всіх сфер суспільства, навіть більше, медіапродукція часто визначає і прогнозує подальші тенденції суспільного розвитку. К. Ворсноп, як один із представників сучасної медіапедагогіки в Канаді, переконаний, що медіа є тим, що нас оточує, без чого неможливо уявити сучасний світ, тому природним є ознайомлення з медіапростором якомога раніше [8]. Отже, медіаосвіта має на меті не лише озброїти необхідними знаннями та навичками, а і сприяти гармонійному перебуванню особистості в медіапросторі, ефективного його використання. Також медіасередовище володіє натеper величезною кількістю інформаційних ресурсів, які не є адаптованими під освітні цілі та вимоги.

21 квітня 2016 р. Президія Національної академії педагогічних наук України схвалила нову редакцію Концепції впровадження медіаосвіти в Україні [4]. Ухвалена Концепція впровадження медіаосвіти була спрямована на підготовку і проведення широкомасштабного експериментального і подальшого інтенсивного масового впровадження медіаосвіти в педагогічну практику на всіх рівнях. Згідно з Концепцією, 2021–2025 рр. мають стати періодом її масового впровадження і подальшого розвитку, зокрема передбачалась інтеграція медіаосвітньої складової частини в навчальні програми вищої школи і післядипломної освіти з гуманітарної підготовки фахівців усіх профілів [4].

Під терміном «медіаосвіта» розуміють частину освітнього процесу, спрямовану на формування

медіакультури, що включає як традиційні (друковані видання, радіо, кіно, телебачення), так і новітні (комп'ютерно опосередковане спілкування, інтернет, мобільна телефонія) медіа з урахуванням розвитку інформаційно-комунікаційних технологій. Більшість науковців, які досліджують проблему медіаосвіти, наголошують, що освітні можливості сучасних медіа є недооціненими й маловивченими, що пов'язано насамперед з неналежною медіаграмотністю викладачів, а також технічною оснащеностю освітніх установ [1, с. 66]. У зарубіжній педагогіці терміни «медіаосвіта» та «медіаграмотність» є тотожними і визначаються повним розумінням природи й методик засобів масової інформації та впливу використаних методів у медіа [6, с. 43]. Проте вітчизняні педагоги не ототожнюють ці терміни, натомість підкреслюють їхній причинно-наслідковий зв'язок, вважають медіаграмотність кінцевим продуктом, результатом медіаосвіти.

Беручи за приклад викладання іноземних мов у вищій школі, вважаємо, що за умови включення медіаосвіти в навчальний процес зміни й оновлення відбудуться в добірці тем та відповідних медіатекстах (друковані, аудіо- та відеотексти). Так, на початковому етапі студенти читають, слухають або переглядають невеликі за обсягом оповідання, новини, життєві історії, логотипи футболок, інструкції до медичних або косметичних засобів, зрозумілі реклами. На середньому етапі вивчення іноземної мови обсяг текстів збільшується, вони визначаються глибшою проблематикою: новини на глобальну тематику, уривки з художніх фільмів, відео у формі діалогу або монологу із соціальної мережі YouTube. На завершальному етапі опанування іноземної мови пропонуються медіатексти різної складності: поточні новини, перегляд художніх фільмів без субтитрів, технічні та медичні інструкції, рекламні тексти з можливими аббревіатурами, політичні ток-шоу тощо. Отже, характерною ознакою медіаосвіти є використання різнопланових медіатекстів відповідно до етапів навчального процесу, тоді як ефективність і якість медіаосвіти визначаються правильним добором й адаптацією медіатекстів під освітні потреби.

Медіатексти як одиничні елементи медіаосвіти мають низку визначених характерних особливостей [1, с. 67–68]: медійність (створення тексту за допомогою різних медіазасобів), масовість (орієнтир на аудиторію широкого загалу), інтегральність (об'єднання в єдине ціле різних вербальних, візуальних, аудитивних, аудіовізуальних або інших компонентів в єдиному смисловому просторі тексту). На думку Т. Добросклонської, медіатекстом є багаторівневе явище, в основі концепції якого лежить органічне поєднання одиниць вербального і медійного ряду [2, с. 30]. Так, медіатексти можуть бути поділеними на типи відповідно до таких ознак (таблиця 1).

Типи медіатекстів відповідно до різних ознак для поділу

Характерні ознаки для поділу медіатекстів на типи	Типи медіатекстів
Спосіб створення	Авторські / колективні
Форма створення / відтворення	Одновимірні (усна, письмова, аудіо) / багатовимірні (відео)
Канал поширення (друк, радіо, телебачення, інтернет, мобільний зв'язок)	Газетні / радіотексти / телепродукція / інтернет-тексти / гіпертексти
Функціонально-жанровий напрям	Новини / коментар / публіцистика / реклама
Адресат	Медіатексти орієнтовані на широкий загал / різну вікову аудиторію / сферу освіти / вузьких спеціалістів окремої сфери
Тематика	Політичні / економічні / екологічні / спортивні / освітні тощо

Робота з будь-яким медіатекстом складається із трьох основних етапів: підготовча робота (уведення в ситуацію), безпосередня робота з медіатекстом, післятекстова робота (непідготовлене мовлення). Водночас необхідно зауважити, що медіаграмотність, як результат ефективно впровадженої медіаосвіти, передбачає не лише навички роботи з медіатекстом (його розуміння й виокремлення необхідної порції інформації), а також можливість створення власних медіатекстів для різних цілей і аудиторій, використання для цього відповідних форм, правил і прийомів.

У багатьох країнах медіаосвіта функціонує як система, що стала невід'ємною частиною загальноосвітньої підготовки молоді. Однією з передових країн із досвідом ефективного впровадження медіаосвіти є Канада. Для успішного функціонування медіаосвіти у країні створено Асоціацію медіаграмотності, яка складається з учителів, бібліотекарів, консультантів, батьків, працівників культури та медіапрофесіоналів. У своїх витоках медіаосвіта наприкінці 1960-х рр. зосереджувалась на кіно і телебаченні. А в 1986 р. членами Асоціації медіаграмотності було створено «Довідник з медіаграмотності», який було перекладено мовами провідних країн для впровадження на їхніх теренах медіаосвіти. У 1990 р. медіаосвіта була схвалена й успішно апробована у програмі вивчення іноземних мов. Нині повсякчас проводяться курси підвищення кваліфікації в галузі медіаосвіти при Йоркському та Торонтському університетах [6, с. 44–45]. Отже, сповна використовується потенціал медіапростору, адже, окрім того, що є доступ до різноманітної інформації, медіаосвіта залучає новітні зразки наочності (анімація, комп'ютерна графіка, моделювання), а також інтенсифікує індивідуальну роботу студента, зокрема в умовах дистанційної освіти. Так, відповідно до різноманітних тем уроку завдання можуть бути різного характеру. Наприклад: написання реклами, листів, зйомка відеозвернень, інтерв'ю, кулінарних рецептів, реклами агенції з організації свят, епізод з улюбленого фільму, треки для розважальних програм, підготовлених учнями, колажі, книжки, журнали, презентації PowerPoint тощо.

Натепер є низка медіаосвітніх технологій, готових до використання у процесі вивчення іноземної мови. Як зазначає С. Іць, головними перевагами медіаосвітніх технологій порівняно із традиційними є те, що вони: дозволяють дистанційно керувати процесом навчання іноземних мов; забезпечують навчання необхідним навчальним інструментарієм, інформацією та комунікацією; спрямовані на співрозвиток іншомовної комунікативної компетенції та медіакомпетентності [3, с. 17].

Серед наявних медіаосвітніх технологій нами було виділено такі, які, на нашу думку, є прикладом інтеграції медіаосвіти в сучасному освітньому просторі, тому можуть бути ефективно апробованими під час навчання іноземних мов. Однією з таких медіаосвітніх технологій є технологія «Добросовісний перегляд». Під час роботи з відеоматеріалами можна застосовувати звичайний перегляд, перегляд із повтором, використання стоп-кадру, перегляд слайдів у зворотному порядку, перегляд із середини відео, перегляд лише початку або кінцівки відео, перегляд уривка без звукового супроводу (з подальшим завданням відтворити можливі репліки) тощо.

Також однією з перспективних в опануванні іноземної мови є медіаосвітня технологія «Word cloud» («Хмара зі слів»). Після читання уривка медіатексту за допомогою безкоштовної програми в Інтернеті «Word it out» (<http://worditout.com/word-cloud/make-a-new-one>), скопіювавши текст книги, зробимо «Хмару зі слів». Є багато різних безкоштовних сайтів, які дозволять учням, студентам та вчителям легко створювати свої власні «Хмари зі слів», з різноманітним розташуванням слів: вертикальним, горизонтальним або у формі різних геометричних фігур.

Медіаосвітня технологія «Колажування» передбачає завдання, які орієнтовані на створення рекламних афіш власного медіатексту (наприклад: афіші до професійних медіатекстів. Продуктивною формою роботи є створення телевізійних або кінематографічних мінісценаріїв. Під час практичної їх реалізації можлива організація ситуативних ігор: «Біржа праці» (підбір кандидатур на ролі телеведучих, акторів, репортерів тощо), «Телено-

вини» (конкурс ведучих, підготовка матеріалу для «випуску новин» тощо), «Репортаж з місця подій» (розвиток уміння інтерпретувати різну інформацію), «Рекламна пауза» (презентація «власної продукції», підготовка рекламних роликів), «Ток-шоу» (робота в мікрогрупах зі створення невеликих авторських ток-шоу) тощо.

Висновки. Отже, зважаючи на потужний інформаційний потенціал медіапростору, стрімкий і постійний його розвиток, дотичність до всіх сфер існування людини, ми дійшли висновку, що медіаосвіта є шляхом ефективних інноваційних змін в освітній системі. З огляду на той факт, що в Україні немає окремих інституцій, закріплених на рівні держави, які б відповідали і координували впровадження інновацій, вважаємо за доцільне створювати такі групи на рівні навчальних закладів із метою активного впровадження медіаосвіти сьогодні. Кінцевим результатом медіаосвіти вважаємо медіаграмотність, а її одиничною складовою частиною – медіатекст. У роботі з будь-яким медіатекстом, на нашу думку, важливо дотримуватись трьох етапів, як-от: підготовча робота, безпосередня робота з медіатекстом та післятекстова робота. Останній відповідає рівню непідготовленого мовлення, а також втілюється у вмінні створювати власні медіатексти. За результатами нашого дослідження ефективним інструментом упровадження якісної медіаосвіти є активне впровадження медіаосвітніх технологій, розро-

блення яких належить до перспектив розвитку в обраному напрямі.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Гаріна С. Типологія медіатекстів: проекція на освітні ресурси та технології. 2014. URL: <https://ru.calameo.com/read/003816023b689bbd20247>.
2. Добросклонская Т. Медиалингвистика: системный подход к изучению языка СМИ: Современная английская медиаречь. Москва : Флинта ; Наука, 2008. 263 с.
3. Іць С. Педагогічні медіатехнології у професійній підготовці майбутнього вчителя іноземної мови : навчально-методичний посібник. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. Івана Франка, 2013. 106 с.
4. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні. URL: <https://ms.detector.media/mediaosvita/post/16501/2016-04-27-kontseptsiya-vprovadzheniya-mediaosvity-v-ukraini-nova-redaktsiya/>.
5. Osaulchuk O., Dovhan L. Innovative Potential of E-learning as a Basis of Distance Education. *Scientific Letters of Academic Society of Michal Baludiansky : Scientific Journal*. 2020. № 8 (4). P. 39–43.
6. Приходькіна Н. Особливості провадження медіаосвіти в заклади середньої освіти Канади: досвід провінції Онтаріо. *Інноваційна педагогіка*. 2018. № 8. С. 42–45.
7. Parola A., Ranieri M. The Practice of Media Education: International Research on Six European Countries. *Journal of Media Literacy Education*. 2011. № 3 (2). P. 90–100.
8. Worsnop C. Screening Images Ideas for Media Education. Mississauga, 1994. 258 p.